

L'ORGUE DE SANTA MARIA D'IGUALADA I L'OBRA RESTAURADORA DELS ORGUENERS JOSEP BOSCÀ I ANTONI BOSCÀ AL SEGLE XVIII

Josep M. Gregori

I. Ubicació de l'instrument¹

Els documents referents a la construcció de la capella del Sant Crist, capella destinada a acollir la sagrada imatge tan volguda dels igualadins, seran la font indirecta que ens permetrà d'esbrinar la primitiva localització de l'orgue dins el marc arquitectònic de la parròquia de Santa Maria d'Igualada.

Les obres per a la construcció de l'esmentada capella foren iniciades l'any 1702,² però les lluites entre els seguidors del príncep Carles i Felip V, els anys 1705 a 1713 —cal recordar que la Vila d'Igualada ostentava el privilegi de “carrer de Barcelona” i com a tal hi restava estretament vinculada³— paralitzaren totalment les obres. Fins l'any 1732 no fou continuada l'obra constructora fent els nous pactes entre l'oficial mestre d'obres i els regidors de la Universitat.

El mes de maig d'aquell mateix any els priors de la capella de Minerva van presentar al Consell de la Universitat un memorial fent palesa llur preocupació, perquè

“... nos pot pasar (que) anan per acabar aquella (l'obra de la nova Capella) / que nos traguia l'orga de la Iglèsia d'allà / on vuÿ és, y se tinga de

1. Les primeres notícies relatives a la presència de l'orgue a la Seu igualadina són anteriors a l'any 1495. Vegeu la *Història d'Igualada* de Mn. J. SEGURA, Ateneu Igualadí, Serpac, reedició 1978, Vol. I, pàg. 481.

2. Vegeu *La Basílica de Santa María. Mil años de Historia Igualadina*, d'A. CARNER, C.E.C.I., 1959, pàg. 66.

3. Vegeu Mn. J. SEGURA, Op. cit., Vol. I. pàgs. 92 a 98.

posar a l'altra part de la / Iglèsia sobra del portal...”⁴

i supliquen al Consell que

“... en atensió d'éser l'orga de V [ostra] M [agnificènci] a se / cuidian de fer-lo modar a l'altra part, o be / destinar avers de la Universitat que los supli / cans se cuidaran de modar-lo...”⁵

Mitjançant l'examen detingut de les clàusules referents a la construcció de la nova capella, hom dedueix la ubicació originària de l'instrument a la mateixa cara de l'Evangeli on era prevista la instal·lació de la capella.

Fixem-nos que una de les tasques encomanades a l'oficial mestre d'obres era de baixar l'orgue, així com de traslladar l'escala que hi accedia a la cara oposada de la nau frontal:

“ Item 4. Que dit oficial després de aver baxat l'orga aja de desfer la / / volta y l'arch que vuy se troba sota dit orga y asentar-/lo en l'altra part ahont està destinat...”

Item 5. ... com y també dega fer arrencar los graons que vuy se troban / / per baxar al orga y posar-los en lo altra costat...”⁶

L'assentament definitiu de l'orgue fou dut a terme a la cara interior del costat de l'Epístola, davant per davant de la nova capella del Sant Crist i damunt la porta —de la qual feia esment el citat memorial dels priors de Minerva— que en aquell temps donava al carrer de Santa Maria.

La instal·lació perdurà fins al començament del nostre segle, en què l'instrument —sostret de la bella caixa barroca⁷ i substancialment modificat— fou traslladat al cor, situat a la cara interior del frontispici de l'església.

4. Arxiu Municipal d'Igualada (A.M.I.), Reg. Vol. 1731-1739. Any 1732, foli 6c.

5. A.M.I., *Ibid.*

6. A.M.I., Reg. Vol. 1731-1739. Any 1732, foli 7a.

7. L'Arxiu Fotogràfic de l'Ajuntament d'Igualada en conserva l'únic testimoni fotogràfic que coneixem, amb data del 18 de gener de 1934, anterior a la pèrdua de la caixa. Reproduït per A. CARNER, op. cit., pàg. 87. Hom hi pot observar la textura barroca de la caixa, i també el motiu pictòric —el rei David tocant l'arpa— que ornamentava les portalades. Altament, tot ens fa pensar que fou aquest el fruit de la decisiva i acurada restauració de l'orguener Antoni Boscà. Vegeu l'apartat III.

II. L'obra restauradora de Josep Boscà

El Consell de la Universitat féu seves les súplices dels priors de Minerva i, reunit el 8 de maig de 1732, acordà entre altres coses:

“... buscar un mestre d'orgas, y ab ell (que) se mfria lo que cos- / tarà mudar y compondrer, y si (és) menester ajustar en alguna / cosa en dit orga.”⁸

La primera notícia que fa referència a la proposta restauradora i conseqüents pactes entre els regidors i el conegut orguener barceloní Josep Boscà,⁹ la trobem en els acords del Consell de la Vila, reunit el 3 de juny de 1732:

“Convocats y congregats los Magnífichs... autorisant y decretant, sobre lo compondrer l'orga de la / Iglèsia Parroquial de dita present Vila ó a lo menos la Cadireta / de aquell, dits Magnífichs regidors de una part y Joseph Buscà mes- / tre d'orgas de la Ciutat de Barcinona de part altre han ajustat / y entre ditas parts son estat fets, firmats y jurats los pactes / y convencions següents: /

Primerament lo dit Joseph Buscà mestre d'orgas se obliga en / posar un flautat de fusta a la cadireta de catorse pams de antonació, ço és la mitat de melis y l'altre mitat de roure de Flandes. /

Item se obliga dit mestre en posar en dita cadireta un registre / de corneta de quatre canons, ço és de mitg teclat en amunt per / tecla, y han d'ésser d'estany, y compondrer los demás registres / (que) se trobaran en dita cadireta. /

Item se obliga dit mestre en fer un secret en dita cadireta / de fusta d'alba y fer lo teclat de la cadireta. /

Item lo dit mestre se subjecta y subjecta tota la dita obra a vi- / sura com s'acostuma. /

Item és pactat y convingut entre las ditas parts que los dits Magnífichs / regidors hagen de donar conforme ab lo present capítol / donar y pagar prometen al dit Joseph Boscà per sos treballs / cent y sexanta lliuras en esta forma, ço és cent lliuras per / tot lo més d'octubre primer vinent y las restants 60 lliuras lo dia / que s'entregarà dita obra que serà per la vigília de Nostra / Señora de la Concepció...”¹⁰

8. A.M.I., Reg. Vol. 1731-1739. Any 1732, foli 6b.

9. Vegeu F. BALDELLÓ, *La Música en Barcelona*, Barcelona 1943, pàgs. 59-62, i “Organos y organeros en Barcelona”, *Anuario Musical*, I.E.M., C.S.I.C.; Barcelona (I-1946). J.M.ª MADURELL, “Documentos para la Historia...”, *Anuario Musical*, I.E.M., C.S.I.C., Barcelona (IV-1949).

10. A.M.I., Reg. Vol. 1731-1739. Any 1732, folis 9b-10a.

Esquema dels registres de la *cadireta*:

Flautat de 14 (8')

Corneta de 4 fileres (8') (mà dreta).

La reforma projectada¹¹ afectà únicament la composició dels registres de la *cadireta*.¹²

Tanmateix, la segona opció apuntada pels regidors i reflectida en els pactes suara exposats, per tal de restaurar "... a lo menos la Cadireta..." de l'orgue de la parroquial, fou establerta, segurament, en previsió de la propera i profunda reforma que veurem seguidament, encaminada a la restauració de l'orgue major, que conjuntament amb l'anterior, respon, al nostre entendre, a allò que devia ésser el propòsit inicial dels regidors: abastar amb un sol projecte, de durada relativa —en funció de les obres per a la construcció de la nova capella—, la restauració total de l'instrument.

Mogut, doncs, per l'afany de completar l'obra restauradora de l'orgue de la parroquial, es reuní el Consell de la Universitat, el 23 de desembre del mateix any 1732, i decretà i firmà nous pactes amb l'orguener Josep Boscà, del tenor següent:

"Convocats y congregats los Magnífichs... en / cumpliment de la reedificació y nou mudament del orga de la Iglèsia / Parroquial de la present Vila per necessitar de acomodar y fer regis-/ tres nous per ser ara l'ocasió bona, han vingut y concordat ab Jo-/ seph Buscà mestre d'orgas ciutadà de Barcinona al ajust preu fet / y capitulacions següents = Nota del contracte per *incetatur et postea dices*: /

Primerament los dits Magnífichs regidors en nom de dita Universitat per / la nova composició de dit orga segons lo pactat en lo sobreescrit paper / de ajust y contracta, prometen donar y pagar a dit Buscà mestre d'orgas siscentes sexanta lliuras moneda Barcinonensia ab las pagas modo / y forma consta en dit paper de la contracta y pactes; tot lo que pro-/ meten attendrer y cumplir dits Señors regidors... / Item lo dit Joseph Buscà mestre d'orgas convé y en bona fe promet / als dits Magnífichs regidors que per las ditas 660 lliures farà y conclourà dit orga..."¹³

11. Dins el sots-apartat *Comentaris I* exposarem la possibilitat que aquests pactes no arribessin a cristal·litzar.

12. Ignorem, però, quins eren els registres de la *cadireta* que no cita el ms.

13. A.M.I., Reg. Vol. 1731-1739. Any 1732, foli 14 ab.

Heus ací el contracte per a refer l'orgue major:

"Nota del Contracta (que) fan los Regidors y Ajuntament de la Vila d'Igualada y Joseph / Boschà mestra d'orgas de Barcelona, en fer compondre l'orga de dita vila, és lo següent: / Pº ha de fer lo sacret del orga gran nou que siga capas de poder-hi posar tots los / registras que avall se diran, y per dit secret se ha ajustat per 90 lliures./

I (te)m ha de fer dit Boschà lo registra y flautat de la cara nou d'estany fi d'entona-/ ció de catorsa pams y dit flautat ha d'estar repartit per los castells ó finestrals / de la cara, que consistirà en quaranta y sinch flautas d'estany ajustat per 175 lliures./

Im. Segon registra de flautat de fusta de catorsa pams d'entonació so és que la maitat / serà de roure de Flan-des y l'altra maitat de melis de Tortosa, ajustat per 65 lliures./

Im. Terser registra ha de ser l'octava de set pams d'ento-nació y dit registra tindrà / quaranta sinch flautas d'esta-ny fi ajustat per 45 lliures./

Im. Lo quart registra queda per fersa en altra ocasió./

Im. Quint registra una dotzena nasarda que consisteix ab quaranta sinch flautas d'estany fi, ajustat per 45 lliures./

Im. Sisé registra de disetena nasarda que consisteix ab quaranta sinch flautas d'estany fi, ajustat per 30 lliures./

Im. Lo saté, 8é, 9é, 10é y 11 registra se dexan per altra ocasió.

Im. 12é registra la corneta magna ab 7 flautas per tegla so es de mitg teglat en amun / ab secret apart y totas las flau-tas d'estany que son 175 flautas d'estany fi, ajustat per 60 lliures./

Im. 13é registra de claríns que consisteix ab 45 flautas d'estany fi, ajustat per 100 lliures./

Im. 14é registra tremblant ajustat per 10 lliures./

Im. Ha de fer vuit contrabaxos de fusta de melis de Tor-tosa ab vuit respostas que faran / octava alta, y sacret nou ajustat per 40 lliures./

(Total) 660 lliures. / Dit Joseph Boschà mestra d'orgas se obliga fer lo sobra dit á sa costa quedant / en favor dels regidors tota la desferra del orga vell per las ditas 660 lliures ab los / pachtas sagüents (:)/

Pº dit Joseph Boschà se obliga á tener fet y posat tot lo tras dit dintra lo termini de / dos anys, de manera que serà posat tot lo tras dit per lo dia de Nàdal del any / 1734./

Im. Los regidors li prometen donar dos sentas y vint lliuras cada any fins que esterà / satisfet de ditas 660 lliures, so és per tot lo mes de maig del any vinent 1733, 110 lliures, / y per tot lo mes d'octubre de dit any altrás 110 lliures, y axí respactiva cada any pagadas / las del mes de maig de la carnisaria de dita vila y las del mes d'octubre del dret de la / varema./

Im. Dit Joseph Boschà se obliga en tenir asentat per lo dia de Sant Joan de / Juny del any 1733 dels registras sobra dits los següents (:)/

Im. Lo secret./

Im. Lo flautat de la cara./

Im. La corneta magna./

Im. Dit Boschà se subjechta á visura./

Im. Queda en obligació dels regidors de donar casa á dit Boschà, manxador y / tot lo que se aurà de fer de mestre de casas, y llum per treballar al orga.”¹⁴

No ignorem quins foren els registres 4t., 7è., 8è., 9è., 10è. i 11è. que Josep Boschà decidí de deixar per a una altra ocasió. Sortosament en el mateix Volum-Registre, entremig dels documents del Consell de la Vila del mes de març de l'any 1733, apareix, en un foli solt —curiosament relligat 6 folis després del contracte anterior i sense constar a l'índex— una nota amb la relació d'aquests registres. La lletra pertany a la mateixa mà que va copiar el contracte.¹⁵

Vegeu quins eren aquests registres:

“Nota dels registres que queda lloch al sacret, los quals se auran de fer a son tems / per ser par fer dit orga (:)/

Pº lo 4 registra és una dotzena tota d'estany que consetirà ab 45 flautas./

Im. Lo 7é registra una quinsena llarga que á de ser doblada, que consetirà ab 90 flautas d'estany./

Im. Lo 8é registra una vintydosena llarga que á de ser doblada, que consetirà ab 90 flautas d'estany./

Im. Lo 9é registra lo simbalet de tres flautas per tegla que consisteix ab 135 flautas d'estany./

14. A.M.I., Reg. Vol. 1731-1739. Any 1732, foli 13 ab.

15. Hom pot pensar en l'oblit a l'hora de relligar el volum o en el lliurament més tardà de l'esmentada nota per part de l'orguener.

Im. Lo 10è la Alemanya de 4 flautas per tegla que consisteix ab 180 flautas d'estany./

Im. Lo 11é lo ple mayor de 5 flautas per tegla que son 225 flautas d'estany./

Im. Los ecos y contra ecos ab suspensió, se à de fer un registra de la cara y lo segon registra corneta de / set canons tot d'estany y lo terser registra trompetas reals."¹⁶

Esquema dels registres que inclouen els dos projectes restauradors:

1. Orgue major

(En batalla:)

Clarins (4' i 2')

Façana

Flautat de cara de 14 (8')

A l'interior

Flautat de 14 (8')

Octava de 7 (4')

Dotzena de 14

Nasard 12^a

Nasard 17^a

Quinzena llarga (2')

Vint i dosena llarga

Cimbalet de 3 fileres

Alemanya de 4 fileres

Ple de 5 fileres

Corneta Magna de 7 fileres (8')

Tremblant

Ecos (a l'interior):

Flautat de cara (8')

Corneta de 7 fileres

Trompeta Reial (8')

2. Cadireta

Flautat de 14 (8')

16. *A.M.L.*, Reg. Vol. 1731-1739. Any 1733, foli 20 a.

Corneta de 4 fileres (8') (mà dreta)

...

...

...

3. **Pedal** (8 notes, de C a H, amb B)
Contres (16' i 8')

Fixem-nos que encara conserva l'octava curta; vegeu el significatiu nombre de 8 *contres* (l'escala diatònica, de C a H, amb el Si b.), i també el nombre de 45 tubs explicitat en els registres de *Flautat de Cara*, de l'*Octava* i dels *Nasards* de 12^a i 17^a.

L'incompliment d'aquests últims pactes referents a la composició de l'orgue major fou, com veurem tot seguit, un fet irrefutable.

Disortadament l'orguener Josep Buscà no va ni començar la tasca restauradora, malgrat que anà alimentant les esperances de la Universitat amb cartes justificadores.¹⁷

Vegem però, les decisions i deliberacions que prengué l'Ajuntament reunit el 22 de juliol de l'any 1733:

“Convocats... en / atenció que Joseph Buscà mestre d'orgas tenia consent ab los re-/ gidors antecessors nostres lo conclourer l'orga de la Parroquial / de dita Vila fins lo dia de Sant Joan del Juny pròxim passat; y en / atenció de aver-li escrit est Ajuntament varias vegadas / per a que complís la obligació (que) tenia firmada, donant-li encara / de allarchs fins á Nostra Senyora d'agost, sempre nos ha passat ab sondalles dient que ni per Nostra Senyora d'agosto / podia tenir dit orga complert; y en atenció que las festas de la translació del Sant Christo son serca y fora cosa senistre / que per causa de dit Buscà longa no anás ab dita forma / i com l'orga, o, flautat vell pugua encara passar y ser-/ vir per un interim; per ço sian Vostres Magnífics servits deliberar / que un altre mestre d'orga vinga á tomar y plantar dit / orga vell y afinar-lo de forma que vaja bé, gastant-hi y posant-hi / lo que menester sia./

Y tots unànimes y conformes resolgueren y deliberaren / que vista la poca paraula de dit Buscà y lo perill (que) hi ha de / quedar sens orga per las festas, que es fassa lo ajust y conveni / de compòndrer dit orga y posar lo flautat vell, ab Joan Batis-/ ta Ferrer mestra d'orgas y que lo ajústia ab lo millor modo se / pugua./

17. Malauradament no han estat conservades.

Y seguidament han ajustat ab dit Joan Batista Ferrer / ab lo modo y forma que consta en un paper aquí portador / entre ditas parts firmat, ab los pactes en ell contenguts / donant-li esta Universitat per son treball sinquanta y sis / lliuras com així consta en dit paper y així ho firmaren / dits Senyors regidors y Ferrer.”¹⁸

Com hem vist, l'Ajuntament, indignat i ofès per la manca de parula de l'orguener Josep Boscà i amb la intenció de poder disposar de l'instrument per a les properes festes —amb motiu de la inauguració de la nova capella de Sant Crist¹⁹— decidí d'encomanar una reforma senzilla i urgent, a causa de la manca de temps, a l'orguener Joan Baptista Ferrer, de la vila de Santa Coloma de Queralt.

Heus ací els nous pactes:

“Pactes fets entre los regidors d'Igualada / y Joan Batista Ferrer mestre d'orgas (:)/

Pm.º té de acentar lo ple del orga ab los / mateixos registres que estava antes afinat / y aperiát al punt de la cadireta y si acàs / falta alguna flauta l'ay de posar a sas / costas./

Im. té de posar las contras./

Im. té de posar las manxas./

Im. té de posar las trompetillas./

Im. té de afinar y posar a estas de tocar lo / tapadillo./

Per ditas cosas se li dona sinquanta sis lliuras / y lo (que) faltará de fusta, pagan lo fusté y mestre / de cases si acàs se'n té de menester la Vila./

Item se reserva l'Ajuntament de poder-se'n / apartar fins lo dia de Sant Domingo per rahó de / escriure a Joseph Boscà si vol cumplir al promès / als regidors antecedents, ô, no, tenint obligació / d'avisar a dit Ferrer a Santa Coloma, ô a la persona / que ell disposará, y en cas se avisàs, la vila / li pagarà lo temps que ha perdut en venir / y en cas dit senyor no fos a Santa Coloma se té de / donar avís al Reverent Joseph Arnavat / beneficiat de Santa Coloma, als 6 / de juliol se feu lo atràs escrit ajustat / y així ho firmo vui als 22 de juriol (sic) de 1733 / Joan Baptiste Ferrer.”²⁰

18. *A.M.I.*, Reg. Vol. 1731-1739. Any 1733, foli 11 b.

19. Vegeu A. CARNER, op. cit., pàgs. 65-68.

20. *A.M.I.*, Reg. Vol. 1731-1739. Any 1733, foli 12 ab.

Queda reflectit en aquestes ratlles, per part dels regidors, el fet que, malgrat tot, encara conservaven l'esperança que Josep Boscà s'avingués a l'últim moment a complir els pactes.

La realitat, però, fou una altra i hem de suposar que l'orgue, modestament reformat, participà en les festes de la inauguració de la nova capella del Sant Crist, la primera quinzena de setembre de l'any 1733.²¹ A partir d'aquesta data ens veiem obligats a obrir un parèntesi de gairebé vint anys, per la manca de noves dades que contribuïrien a enriquir el procés històric de l'orgue de Santa Maria d'Igualada.

Comentaris (1)

L'il·lustre igualadí G. Castellà i Raich²² donà com un fet cert l'incompliment, per part de l'orguener Josep Boscà, dels primers pactes per a la restauració de la cadireta. Malgrat tot, però, no disposem dels elements, ni coneixem els motius reals, avalats per una mínima transparència documental, que ens permetrien de corroborar aquesta afirmació. Ans a l'inrevés, la incertesa de l'assoliment d'aquesta primera reforma ens obre les portes a hipòtesis divergents.

Un fet que cal considerar, a favor d'allò que apuntà Castellà i Raich, és el trasllat definitiu de l'orgue —tractat en l'apartat I— condicionat al ritme de les obres de la nova capella. No vull ara entrar en el perillós terreny del possibilisme històric; però potser sí que hauríem de tenir present aquest fet que bé podia ajornar o impedir momentàniament el seu trasllat al costat de l'Epístola i obstaculitzar ensems la tasca restauradora. Val a dir també que en el primer projecte i informe pericial presentat posteriorment per l'orguener Antoni Boscà, en parlar de l'estat i composició de la cadireta, inclou novament els mateixos registres dels que féu esment Josep Boscà en els seus pactes. Aquest fet contribueix a reforçar allò que fóra la primera hipòtesi.

21. Un esdeveniment prou important, que ultrapassaria les limitacions d'aquesta breu exposició de materials i que en una propera ocasió esperem de donar a conèixer exhaustivament, fou la vinguda de Jaume Casellas al front de la Capella de Música de Santa Maria del Mar, de Barcelona, els dies 12 al 16 de setembre de 1733, amb motiu de la inauguració de l'esmentada capella de Sant Crist. Vegeu *A.P.S.M.I., Llibre de Notes de la Comunitat*, folis 57a - 59a. Mn. J. SEGURA i A. CARNER, op. cit., bé que coneixien el fet de la vinguda de la Capella de Música de Santa Maria del Mar, és de suposar que, desconeixent la identitat de Jaume Casellas, no cregueren rellevant de citar-ne la presència.

22. Vegeu G. CASTELLÀ I RAICH, "Notícia d'uns Mestres Orgueners" a *Miscel·lània Puig i Cadafalch*, Vol. I. Bé que amb l'esmentat article fou el primer a encetar i donar a conèixer el tema, malauradament ignorà una gran part de les fonts documentals i confongué la identitat dels dos orgueners de cognom Boscà.

Pel que fa a la segona, en el supòsit que es portés a terme la reforma de la cadireta, hem de sumar a l'ànim del Consell, en confiar de nou al mateix orguener la continuació de l'obra restauradora, la relació dels registres que comprenien els posteriors pactes amb l'orguener Joan Baptista Ferrer. És rellevant el fet que, a més de no fer-hi esment dels registres de la cadireta, afinés l'orgue major al to d'aquesta darrera. Tot això ajuda a afermar la hipòtesi que la restauració de la cadireta ja havia estat duta a terme.

III. L'obra restauradora d'Antoni Boscà

Fou l'any 1754, gràcies als informes presentats per Josep Camins²³ sobre el llastimós estat de l'instrument, quan hom tornà a qüestionar la necessitat imminent d'una restauració efectiva.

Les actes de l'Ajuntament, reunit el 9 de juny de 1754, reflecteixen els efectes que provocaren aquests informes, i també les diligències i contactes per a fer venir al conegut orguener Antoni Boscà:²⁴

“En la villa de Igualada... Magníficos / Señores: En atención que por el reverendo Joseph Ca-/ mins organista, se han echo varias representaciones / desta parte de algunos años, que el órgano de la / Parroquial desta villa está malo, y descompuesto / sin poderse componer, á no haserse de nuevo, como / se ha visto y experimentado que son pocos, ó quasi / ninguno los registros que se pueden tocar, y siendo / como es una cosa tan proporcionada para el culto... en atención / de esto habrá cosa de un mes y medio, que se pasó / á tratar con Antonio Buscà maestro de órganos / vezino de Barcelona, como podría haserse un órgano / luzido haviéndonos dado una planta, en fuerza / de esto se ha pasado á informar de dicho Buscar / su habilidad y haviendo escrito, no solo en Barcelona / / en la Seu de Urgell, y otras partes en donde dicho / Bascar tiene órganos echos de su mano, y de los / contratos (que) tenia echos de su habilidad y del importe de los / órganos, haviendo tenido aprobación de su habilidad y in-/forme de que el órgano (que) tenia echo en la mencionada / ciudad de la Seu de Urgel le havian dado por él mil / ochocientas libras, quedando á su favor el órgano viejo, / soy de parecer se haga un órgano en la Parroquial des-/ ta villa de la misma conformidad, calidad

23. Ocupà el càrrec d'organista i Mestre de Capella de la Seu igualadina des de l'any 1738 fins que morí, l'any 1770.

24. Vegeu F. BALDELLÓ, “Los órganos de la Basílica de Nuestra Señora de los reyes...”, *Anuario Musical*, I.E.M., C.S.I.C., Barcelona (IV-1949) i “Órganos y organeros en Barcelona”, *Anuario Musical*, I.E.M., C.S.I.C., Barcelona (I-1946).

y circuns-/ tancias que el que há echo dicho Buscar en la Seu de / Urgel por dichas mil ochocientas libras, y que para esto / se acuda á su Excelentísima y Real Audiencia para el permiso / y decreto; y todos unánimes y conformes así lo resolvie-/ ron y determinaron...”²⁵

Com veurem més endavant, encara hauran de transcórrer tres anys des de la determinació de refer exhaustivament l'orgue fins a arribar al primer projecte presentat per Antoni Boscà.

Pensem també que el seu cost era força elevat per a una vila com Igualada, i fou certament aquest el motiu pel qual l'Ajuntament es veié impel·lit a demanar al bisbe la commutació dels diners d'unes causes pies per tal de poder dur a terme aquell ambiciós projecte.

Així queda reflectit en la reunió dels regidors del dia 18 d'octubre de 1757:

“En la villa de Igualada... En atención que este común está debiendo de / penciones censas de censales a las causas pías de / Bartholomé Padriassa, Pedro Alizo y Sabata, dos / mil ochocientas libras, diez sueldos y / (en) consideración que estando de visita el Ilustrísimo / y Reverendísimo Señor Don Fr. Bartholomé Sarmentero / Obispo de Vique en dos de agosto próximo pas-/ sado se dignó commutar dicha cantidad a favor / de la obra de la Parroquial de esta villa para / hazer el órgano y portaladas...”²⁶

Anem a veure doncs, el primer projecte presentat per Antoni Boscà.²⁷ Fixem-nos com, en aquest primer projecte i informe pericial, contraposa al mal·lès estat dels registres les seves opcions restauradores:

“Magnífichs Senyors Regidors./ Havent regonegut l'orga de la Iglèsia Paroquial de la / present vila d'Igualada, registre per registre, y dit orga / conté deu registres, ço és nou d'estanÿ, y un de / trompetillas, qual és de fusta y dit orga se troba molt / flach de fonament, y per estar conforma al regular / en todas las Iglèsias, se necessita ajustar lo següent = / 100 lliures (marge esquerra) Pº se haurà de anÿadir un flautat de fusta de 14 pams / y dit flautat té de ser la mitat de melis de Tortosa y la / altra mitat de roure de Flandes, y si anÿadeix per rahó / que és flach de

25. *A.M.I.*, Reg. Vol. 1748-1754. Any 1754, folis 13a i 14ab.

26. *A.M.I.*, Reg. Vol. 1755-1760. Any 1757, folis 33b i 34a.

27. Dins del sots-apartat *Comentaris (2)* exposarem els motius que ens indueixen a pensar que l'obra restauradora d'Antoni Boscà fou duta a terme en dos períodes successius.

fonament dit orga, y se troba dit flautat / à tots los orgas, y en est no./
200 lliures / It. se haurà de fer lo flautat de la cara de 14 pams d'antonació, y dit flautat és tot d'estany, y dit registre / se troba molt flach, y per falta de medis, podria ser-/ vir lo mateix./

60 lliures./ It. se haurà de fer lo registre de la Corneta Magna / de set flautas per tecla, y també y té de haver un / secret de paret./

100 lliures./ It. se te de fer lo secret nou del orga gran, ad adver-/ tència que en cas se fàssia, se té de deixar lloch per / posar los registres sian necessaris per dit orga, per quant los dits Senyors Regidors tingan gust, que no se hage de mourer cosa./

25 lliures./ It. se han de aumentar las vuýt contrabaixas de fusta / que.s tocan ab los peus, y se han de posar vuýt flautas / de fusta que faràn Octava alta./

14 lliures./ It. se han de fer los dos teclats, ço és lo del orga gran / y cadireta perquè estan de mala calitat./

100 lliures./ It. se hauria de anýadir un registre de Clarins de cap a cap del teclat, ço és que té d'ésser partit de mà dreta, y de mà es-/ querra./

25 lliures./ It. los demás registres que quedan vells per un interim podan / passar, per falta de medis, o, quant no sempre que tingan / gust los podran fer, fer, ab advertència que los dos nasars / que hi ha se han de aumentar, y fent lo reflexit tindran / lo orga sufficient./

Nota de la forma se troba la Cadireta./

100 lliures./ P^o se troba flaca de fonament, y necessita de posar-hi / un flautat de fusta de 14 pams d'antonació, ço és la / mitat melis, y l'altra mitat roura conforme tinch / dit./

25 lliures./ It. lo segon registre de corneta de quatre canons per / tecla, y han d'ésser d'estany, y los demás registres / que.s troban en dita cadireta podan servir, fins que / tingan gust de mudar-los./

500 lliures./ It. se té de fer lo secret de la cadireta./

It. se han de adobar las manxas fins que tingan gust / de mudar-las./

Y de tot lo sobre dit se cuidarà lo mestre que darà la / obra, ab advertència que en estar acabat lo entregará / vist, y regonegut per las personas ben vistas à dits / Magnífichs Senyors Regidors."²⁸

Aquest primer document no ens ha arribat datat. Relligat a continuació però, es conserva el que hem considerat la segona part del vast projecte restaurador d'Antoni Boscà. Aquest preciós document, malgrat que no ha conser-

28. A.M.I., Reg. Vol. 1755-1760. Any 1758, foli 31 ab.

vat la data originària, conté la determinada per a l'acabament de la restauració, fixada —tal i com manifesta el Ms.— en el “dia de Nadal / prossint (sic) à un any que serà en 1758”,²⁹ la qual cosa ens ajudarà a situar l'inici de la reforma. com a mínim, a l'any 1757.

Heus ací la continuació de la cabdal restauració d'Antoni Boscà concretada en aquests segons pactes:

“Capitulació de la fàbrica del orgue de la Parroquial Iglèsia de Santa / Maria de la Vila d'Igualada Bisbat de Vich./

Registres (:)/

1. Lo registre de la cara 14 palmps (sic) entonació conté en flautes totas d'estany. 48./
2. lo registre de fusta 14 palmps entonació de mitx en amunt imita la flau-/ ta travessera, ditas flautas són de roure de Flandes, contenen 25 y las res-/ tans 23 són de melis, jun-
tas són. 48./
3. lo registre de l'octava conté en flautes d'estany. 48./
4. lo registre 15.ª y 22.ª llarga, 2 flautas per tecla, conté en flautes d'estany. 96./
5. lo registre 15.ª llarga conté en flautes d'estany. 48./
6. lo registre corona de 5 flautes per tecla menos la primera oc-
tava que ha / de ser de 4, conté en flautes d'estany. 229./
7. lo registre Alemaña de 4 flautes per tecla menos la prime-
ra octava que ha / de ser de 3, conté en flautes d'estany. 181./
8. lo registre simbalet major 3 flautes per tecla, conté en flau-
tes d'estany. 144./
9. lo registre simbalet menor 3 flautes per tecla, conté en flau-
tes d'estany. 144./

Registres Moderns (:)./

10. lo registre Corneta Magna 7 flautes per tecla del Csolfaut
del mitx en amunt / conté en flautes d'estany. 175./
11. lo registre 12.^a nazart per si sol lo fluviol, las 8 més grosas
tapadas con-/ té en flautes d'estany. 48./
12. lo registre 15.^a nazart las 6 més grossas tapadas, conté flau-
tes d'estany. 48./
13. lo registre 17.ª nazart conté en flautes d'estany. 48./
14. lo registre Cascavells 3 flautes per tecla conté en flautes d'es-
tany. 144./

29. A.M.I., Reg. Vol. 1755-1760. Any 1758, foli 33a.

Registres de Llengua (:) /

15. lo registre Trompeta Real de 14 palms d'entonació, conté en trompas d'estany 48./
17. lo registre Clarins clars de mà dreta, conté en clarins 25./
18. lo registre de Baixons de mà esquerra, conté en Baixons ... 23./
19. lo registre Clarí de Campaña de mà dreta, conté en clarins 25./
20. lo registre obuè dolsayna conté en flautes d'estany 48./
21. lo Temblant./

Ecos (:) /

22. Registre Violins conté en 25 d'estany 25./
23. Registre Corneta Magna 5 flautes per tecla, conté en flautes d'estany 125./
24. Registre Flautat *unissous* a la cara dels Csofaut del mitx en amunt / conté en flautes d'estany 25./

Èstos tres Registres fan contraeco y suspensió, y han d'estar col.lo-/ cats ab una caixa sota lo sacret de l'orga gran ab son moviment de / peu./

It. Se han de fer 11 Contras entonació 28 palmps ab 11 respostas ento-/ nació 14 palmps, ditas flautes de melis, conté totas juntas 22./

It. Se ha de fer lo secret de Alba de 48 canals, ab la capacitat del lloch per / 3 ò 4 registres més./

It. Se han de fer 4 manxas de forma major aforradas las costellas ab ludas blancas ab sos vestiments per la conservació d'ellas./

It. Se han de fer 3 teclats de roure de Flandes ab las negras de xacaranda y las unglas d'os./

It. Que sia â càrrech de dit dactor lo completar la Cadireta, afinar-la, po-/ sar-la al punt de l'orga gran, aňadint en ella un flautat *unisso-/ nus* a la cara del Csofaut del mitx en amunt, que servirà per / lo fonement de la Corneta (que) se troba ja posada, que són 25 flautes / d'estany.

It. Promet dit factor de garbositat fer un Orga portàtil, sent â càr-/ rech de la Vila lo fer la caixa de dit orga, qual se compondrà / dels registres de l'orga vell, y contindrà los registres següents. (:) /

Pmº La Cara de 7 palmps d'entonació, las 8 més grossas tapadas./

2. L'Octava, las 8 més grossas tapadas./

3. La 19ª /

4. La 22ª /

5. Lo Simbalet./

It. Los arbres dels registres seran de ferro ab los tirants de fusta, y / los poms de boix./

It. Los registres de llengüeta estan col·locats fora la caixa del orga y / han de ser sostinguts amb ferros y caragols per sa major firme-/ sa y seguretat./

It. Que todas las flautas del orga estigan ab tota firmesa y seguretat./

It. Que todas las flautas degan ser d'estany fi, menos los peus / que estan sobre lo secret per ser més convenient per sa du-/ ració, y que sian todas novas./

It. Que tots los Instruments de llengua degan sonar ab la prom-/ titut de las demás flautas, y en cas n'hi hagués algun que no tin-/ gués dita circumstància se dega mudar./

It. Que dita obra tinga de ser visurada per las personas ben / vistas./

It. Que la desferra del orga quédia â favor del factor./

It. Que sia càrrech dels senyors obre[r]s lo fer transportar tota la Ma-/ nifectura del orga de Barcelona â Igualada, com també lo donar / llum, y manxador, tot lo que sia de Mestre de Casas, enviar dos ca-/ valcaduras per venir â plantar l'orga, y después tomar-lo â Bar-/ celonâ, y així mateix enviar dos cavalcaduras al cap de mitx any / per venir â refinar, y compòndrer alguna cosa si ha fet moviment./

It. Que tota la fusta tinga de ser bona y ben seca per a obviar lo / moviment./

Los Reverent Dr. Jaume Dot rector (i)... dits Senyors Regidors fent ab (tatxat) en / presència d'Anton Rovira Batlle, s'ha consent / l'orga ab Anton Buscà Mestre d'organs (sic) lo fer / l'orga d'Igualada conforma conté la contracta / y més ab lo pacte que s'obligan a donar-li / una casa ab dos llits quant vindrà â acentar / la (sic) orga tot lo temps (que) estarà en la present vila, / lo preu son 1.625 lliures pagadoras 625 dins / lo present més 500 lliures lo dia (que) acentarà la orga y las / restans de dit dia â mitg any, las altres 500 lliures, / que serà lo dia se revistarà la orga, y se dóna / en fianzas y promet acentar-la del dia de Nadal / prossint â un any que serà en 1758."³⁰

Esquema dels registres:

1. Orgue major

En batalla

Baixons (8') mà esquerra i Clarins (4') mà dreta.

Baixons (4') mà esquerra i Clarins de Campanya (2') mà dreta.

30. A.M.I., Reg. Vol. 1755-1760. Any 1758, folis 32a-33a.

Façana

Flautat de Cara (8')

A l'interior

Flautat de fusta (8') (Flauta Travessera mà dreta)

Octava (4')

Quinzena i Vint-i-dosena llarga de 2 fileres

Quinzena llarga (2')

Corona de 5 fileres

Alemanya de 4 fileres

Cimbalet major de 3 fileres

Cimbalet menor de 3 fileres

Corneta Magna de 7 fileres (mà dreta)

Nasard 12^a (2' 2/3)

Nasard 15^a (2')

Nasard 17^a (1' 3/5)

Cascavells de 3 fileres

Trompeta Reial (8')

Oboè

Tremblant

Ecos (a l'interior)

Violins (mà dreta)

Corneta Magna de 5 fileres (mà dreta)

Flautat (8') mà dreta (Unísson amb Flautat de Cara)

2. Cadireta

Flautat de fusta (8')

Flautat (8') mà dreta (Unísson amb Flautat de Cara)

Corneta de 4 fileres

.....

.....

.....

3. Pedal (11 notes, de C a H, llevat del Cs)

Contres (16' i 8')

Fixem-nos que Antoni Boscà, amb la seva restauració, hi incorpora l'ús de l'octava cromàtica llevat, curiosament, de la primera octava —explicitat pel

nombre de tubs de cada registre, així com pel significatiu nombre d'11 contras— en què manca la nota Cs.

La manca de notícies, dins el marc temporal de la segona meitat del sege XVIII, referents a l'estat o a la conservació de l'instrument, palesa l'efectivitat i l'èxit assolit per l'orguener Antoni Boscà en l'acurada restauració que féu de l'orgue de Santa Maria d'Igualada.³¹

D'altra banda, hem pogut confirmar l'existència de l'orgue positiu —construït per Antoni Boscà amb els registres de l'orgue vell—, mitjançant la polèmica que se suscità a l'Ajuntament pel fet de trobar-se ubicat, des de l'any 1759, fora de l'entorn eclesiàstic al qual era destinat. Vegem la decisió de l'Ajuntament, reunit el 21 d'abril de l'any 1760, sobre aquest afer:

“En la Villa de Igualada... Magnífico Señor, en atención de hallarse la / Villa con un órgano pequeño ser echo, según se dize de dineros / de una Causa pía, el cual órgano fue por los Regidores del año / próximo pasado retirado en una de las casas de la Universi-/ dad, soy de parecer que con los pactos, y condiciones siguientes:

Primeramente que el dicho órgano no pueda servir para otras funciones / si no es para las de la Parroquial Iglesia, y processiones. Otrosí que / / no pueda el referido órgano servir en la misma Parroquial Iglesia / en ninguna función que se acostumbra sonar el órgano ma-/yor. Otrosí que el referido órgano no pueda dexarse á ninguno, sin pressehír primeramente expressa licencia del Reverendo / Rector, que oy es y por tiempo será de la presente Villa, y de los / Magníficos Señores Regidores. Otrosí que dicho Reverendo Rector que oy es / deve firmar el presente Ayuntamiento para su mayor validez = Se / debuelva el referido órgano en dicha Parroquial Iglesia. En cu-/ ya conformidad assí lo resolvieron, y determinaron dichos / Señores, y lo firmaron. De lo que doy fe....”³²

Comentaris (2)

La composició real de l'instrument, anterior a la reforma d'Antoni Boscà, ha estat un enigma que ens ha acompanyat constantment al llarg d'aquesta breu exposició. El seu aclariment ens hauria proporcionat els elements i la visió de perspectiva necessaris per a poder marcar les pautes evolutives de l'instru-

31. Tampoc no ha estat conservat cap document relatiu al reconeixement o visura que hom degué fer de l'instrument un cop enllestida la seva restauració.

32. *A.M.I.*, Reg. Vol. 1755-1760. Any 1760, folis 16b i 17a.

ment al llarg del segle XVIII.

Malgrat tot, però, hem cregut oportú d'escondrinyar i aplegar les notícies disseminades que han anat traspuant del succint ventall documental, per tal de contribuir a allò que seria la hipotètica composició de l'orgue abans de la restauració d'Antoni Boscà.

1. Tenim en primer lloc, deixant ara de banda els projectes reformadors de Josep Boscà, els registres que Joan Baptista Ferrer emprà per a refer l'orgue major: *trompetillas*, flautat tapat (8') (*tapadillo*), un *ple* i les *contres* (16'). Recordem que no féu esment de la composició de la *cadireta*.

2. Hi ha notícies referents a alguns dels registres de l'orgue vell que s'escolen del primer projecte presentat per Antoni Boscà. Segons aquest últim es conservaven 10 registres de l'orgue major vell —un dels quals era el de *trompetillas*—, i fa al·lusió directa als següents: *flautat de cara* (8'), 2 *nasards* i les 8 *contres*. Tampoc no fa esment dels registres vells de la *cadireta*.

3. Hi ha l'orgue positiu que va construir Antoni Boscà aprofitant els registres de l'orgue vell: *flautat de cara* (4'), *octava*, 19^a i 22^a —cal remarcar la possibilitat que fossin els dos *nasards* de l'orgue vell citats en el primer projecte— i el *cimbalet*.

Altrament, i amb l'ànim de deixar oberta aquesta hipotètica qüestió als nous estudis que estem preparant sobre la història de l'orgue de Santa Maria d'Igualada, voldria exposar breument els motius que ens han induït a considerar adient el fet de contemplar l'obra restauradora d'Antoni Boscà espaiada en funció dels dos projectes conservats.

Tot i que tots dos manuscrits els trobem foliats successivament i relligats en el mateix Volum-Registre, un fet protagonitzat per la *corneta* de 4 files de la *cadireta* ens ha fet adonar de l'aparent contradicció que es produiria en el cas de pensar que l'orguener Antoni Boscà dugué a terme la seva obra restauradora en un sol termini.

Fixem-nos, d'una banda, que en el primer projecte —de caire general més constret— en tractar de la composició de la *cadireta* hi preveu la instal·lació de la *corneta*; i d'altra banda, que en el segon projecte proposa la col·laboració d'un *flautat*, evidentment a la *cadireta*, amb l'objecte que serveixi “per / lo fonement de la Corneta (que) se troba ja posada...”. Això vol dir que ja havia estat instal·lada abans que presentés el segon projecte o la segona part —més àmplia i alhora més precisa— de l'obra restauradora.

